

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2010. gada 19. janvārī *

Lieta C-555/07

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Landesarbeitsgericht Düsseldorf* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2007. gada 21. novembrī un kas Tiesā reģistrēts 2007. gada 13. decembrī, tiesvedībā

Seda Küçükdeveci

pret

Swedex GmbH & Co. KG.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], P. Linda [*P. Lindh*] (referente) un K. Toadere [*C. Toader*], tiesneši K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*], P. Kūris [*P. Kūris*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] un Ž. Ž. Kāzels [*J.-J. Kassel*],

* Tiesvedības valoda — vācu.

ģenerālvokāts Ī. Bots [*Y. Bot*],
sekretārs K. Malačeks [*K. Malacek*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 31. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Swedex GmbH & Co. KG* vārdā — M. Nebelings [*M. Nebeling*], *Rechtsanwalt*,
- Vācijas valdības vārdā — M. Lumma [*M. Lumma*] un J. Mellers [*J. Möller*], pārstāvji,
- Čehijas valdības vārdā — M. Smoleks [*M. Smolek*], pārstāvis,
- Dānijas valdības vārdā — J. Berings Līsbergs [*J. Bering Liisberg*], pārstāvis,
- Īrijas vārdā — D. O'Hagans [*D. O'Hagan*], pārstāvis, kam palīdz N. Traverss [*N. Travers*], *BL*, un E. Kolinss [*A. Collins*], *SC*,
- Nīderlandes valdības vārdā — K. Viselsa [*C. Wissels*] un M. de Mola [*M. de Mol*], pārstāves,

- Apvienotās Karalistes valdības vārdā — I. Rao [*I. Rao*], pārstāve, kurai palīdz J. Stratforda [*J. Stratford*], *barrister*,
- Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — F. Kreišics [*V. Kreuschitz*] un J. Enegrāns [*J. Enegren*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2009. gada 7. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt nediskriminācijas vecuma dēļ principu un Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvu 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV L 303, 16. lpp.).
- ² Šis lūgums tika iesniegts prāvā, ko Kikikdeveci [*Küçükdeveci*] uzsākusi pret savu agrāko darba devēju *Swedex GmbH & Co. KG* (turpmāk tekstā — “*Swedex*”) par viņas atļaušanai piemērojamā uzteikuma termiņa aprēķinu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesiskais regulējums

- ³ Direktīva 2000/78 tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 13. pantu. Tās preambulas pirmajā, ceturtajā un divdesmit piektajā apsvērumā ir noteikts:

“(1) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 6. pantu Eiropas Savienība ir dibināta uz visām dalībvalstīm kopīgiem brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanas un tiesiskuma principiem un tā ievēro pamattiesības, ko garantē [1950. gada 4. novembrī Romā parakstītā] Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un kas izriet no dalībvalstīm kopīgām konstitucionālajām tradīcijām, kuras ir Kopienas tiesību vispārīgie principi.

[..]

- (4) Visu cilvēku tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā un aizsardzība pret diskrimināciju ir vispārējas tiesības, kas atzītas ar Vispārējo Cilvēktiesību deklarāciju, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par sieviešu visu veidu diskriminācijas izskaušanu, Apvienoto Nāciju Organizācijas Paktu par pilsoņu

un politiskajām tiesībām un Paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, ko parakstījušas visas dalībvalstis. Starptautiskās darba organizācijas (SDO) Konvencijā Nr. 111 ir aizliegta diskriminācija nodarbinātības un profesijas jomā.

[..]

- (25) Vecuma diskriminācijas aizliegums ir nozīmīgs solis, lai sasniegtu nodarbinātības pamatnostādnes izvirzītos mērķus un veicinātu darbaspēka dažādību. Tomēr zināmos apstākļos atšķirīgu attieksmi saistībā ar vecumu var attaisnot, tādēļ ir vajadzīgi īpaši noteikumi, kas var mainīties atkarībā no situācijas dalībvalstīs. Tādēļ ir svarīgi nošķirt atšķirīgo attieksmi, kas ir attaisnota, konkrēti, ar likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un diskrimināciju, kura jāaizliedz.”

⁴ Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 1. pantu, lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.

⁵ Šīs direktīvas 2. pantā noteikts:

“1. Šajā direktīvā “vienlīdzīgas attieksmes princips” nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā ir jebkurš 1. pantā minēts iemesls.

2. Šā panta 1. punktā:

- a) uzskata, ka tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu jebkura 1. punktā [1. pantā] minēta iemesla dēļ;

[..].”

6 Minētās direktīvas 3. panta 1. punktā ir precizēts:

“1. Nepārsniedzot Kopienas kompetenci, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, tostarp valsts iestādēs, attiecībā uz:

[..]

- c) nodarbinātību un darba nosacījumiem, to skaitā atlaišanu un atalgojumu;

[..].”

7 Šīs pašas direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts:

“Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme [atšķirīga attieksme], kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu [leģitīmu] mērķi, tostarp likumīgu [leģitīmu] nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.

Šāda dažāda attieksme [atšķirīga attieksme] cita starpā var ietvert:

- a) to, ka nosaka īpašus nosacījumus darba un profesionālās izglītības iespējām, nodarbinātības un profesijas nosacījumus, tostarp atlaišanas un atalgošanas nosacījumus jauniešiem, vecākiem strādniekiem un personām, kuru apgādībā ir citas personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu aizsardzību;

b) to, ka nosaka minimālos nosacījumus attiecībā uz vecumu, profesionālo pieredzi vai darba stāžu, lai iegūtu darbu vai konkrētas ar to saistītas priekšrocības;

c) to, ka nosaka maksimālo vecumu pieņemšanai darbā, pamatojoties uz izglītības prasībām attiecīgajam amatam vai uz vajadzību pēc saprātīga darba laikposma pirms pensijas.”

8 Saskaņā ar Direktīvas 2000/78 18. panta pirmo daļu šī direktīva ir transponējama dalībvalstu tiesību sistēmās vēlākais līdz 2003. gada 2. decembrim. Tomēr šā paša panta otrajā daļā ir noteikts:

“Lai ņemtu vērā konkrētos nosacījumus, dalībvalsts vajadzības gadījumā no 2003. gada 2. decembra var saņemt 3 gadu papildu laiku, proti, kopā 6 gadus, lai ieviestu šīs direktīvas noteikumus par diskrimināciju vecuma un darba nespējas dēļ. Tādā gadījumā dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju. [..]”

9 Vācijas Federatīvā Republika ir izmantojusi šo iespēju, līdz ar to minētās direktīvas noteikumi par diskrimināciju vecuma un invaliditātes dēļ šajā dalībvalstī ir jātransponē vēlākais 2006. gada 2. decembrī.

Valsts tiesiskais regulējums

Vispārējais likums par vienlīdzīgu attieksmi

- ¹⁰ 2006. gada 14. augusta Vispārējā likuma par vienlīdzīgu attieksmi (*Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz, BGBl. 2006 I, 1897. lpp.*), ar kuru tika transponēta Direktīva 2000/78, 1., 2. un 10. pantā ir noteikts:

“1. pants — Likuma mērķis

Šā likuma mērķis ir novērst vai atcelt jebkādu nelabvēlīgu attieksmi, kas balstīta uz rasi vai etnisko piederību, dzimumu, reliģiju vai uzskatiem, invaliditāti, vecumu vai dzimuma identitāti.

2. pants — Piemērošanas joma

[..]

4. Atlaišanas procesu reglamentē tikai noteikumi par vispārējo un īpašo aizsardzību pret atlaišanu.

[..]

10. pants — Pieļaujama atšķirīga attieksme vecuma dēļ

Neskarot 8. pantu, atšķirīga attieksme vecuma dēļ ir atļauta, ja tā ir objektīva, saprātīga un pamatota ar likumīgu mērķi. Šā mērķa sasniegšanas līdzekļiem ir jābūt atbilstīgiem un vajadzīgiem. Šāda atšķirīga attieksme var ietvert:

- 1) īpašu nosacījumu noteikšanu pieejai darbam un profesionālai izglītībai, nodarbinātībai un profesijai, ieskaitot atalgojuma un atlaišanas nosacījumus, jauniešiem, vecāka gada gājuma darbiniekiem un tiem darbiniekiem, kuru apgādībā ir personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu viņu aizsardzību;

[..].”

Tiesiskais regulējums par uzteikuma termiņu

- 11 Vācijas Civillikuma (*Bürgerliches Gesetzbuch*, turpmāk tekstā — “BGB”) 622. pantā ir noteikts:

“1. Darba tiesiskās attiecības ar strādnieku vai darbinieku (darba ņēmēju) var uzteikt četras nedēļas iepriekš, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša piecpadsmitajā datumā vai kalendārā mēneša beigās.

2. Atlaišanas, ko veic darba devējs, gadījumā uzteikuma termiņi ir šādi:

- 1 mēnesis, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja darba tiesiskās attiecības iestādē vai uzņēmumā ir ilgušas 2 gadus;
- 2 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 5 gadus;
- 3 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 8 gadus;
- 4 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 10 gadus;
- 5 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 12 gadus;

- 6 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 15 gadus;
- 7 mēnešus, uzteikuma termiņam beidzoties kalendārā mēneša beigās, ja tās ir ilgušas 20 gadus.

Aprēķinot darba stāžu, netiek ņemts vērā laiks, ko darba ņēmējs ir nostrādājis pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas.”

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

- ¹² Kikikdeveci ir dzimusi 1978. gada 12. februārī. Viņa strādāja *Swedex* kopš 1996. gada 4. jūnija, proti, kopš 18 gadu vecuma.
- ¹³ Ar 2006. gada 19. decembra vēstuli *Swedex*, ņemot vērā likumīgo uzteikuma termiņu, šo darba ņēmēju atlaida no 2007. gada 31. janvāra. Darba devējs aprēķināja uzteikuma termiņu tā, it kā darba ņēmēja būtu pie tā strādājusi 3 gadus, lai gan viņa bija nostrādājusi 10 gadus.
- ¹⁴ Kikikdeveci savu atlaišanu pārsūdzēja *Arbeitsgericht Mönchengladbach* [Menhengladbahas Darba lietu tiesā]. Šajā tiesā viņa apgalvoja, ka uzteikuma termiņam bija jābūt četrus mēnešus garam no 2006. gada 31. decembra, t.i., līdz 2007. gada 30. aprīlim, piemērojot *BGB* 622. panta 2. punkta pirmās daļas 4. punktu. Tas atbilst desmit gadu stāžam. Tādējādi pamata prāvā tiesvedība notiek starp divām privātpersonām, proti, Kikikdeveci, no vienas puses, un, *Swedex*, no otras puses.

15 Kikikdeveci uzskata, ka *BGB* 622. panta 2. punkta otrā daļa, kurā ir paredzēts, ka, aprēķinot uzteikuma termiņu, netiek ņemts vērā laiks, ko darba ņēmējs ir nostrādājis pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas, rada diskrimināciju vecuma dēļ, kas ir pretrunā Savienības tiesībām, un līdz ar to šī valsts tiesību norma nebūtu jāpiemēro.

16 *Landesarbeitsgericht Düsseldorf* [Diseldorfas federālās zemes Darba strīdu tiesa], kas lietu izskatīja apelācijas instancē, atzina, ka Direktīvas 2000/78 transponēšanas termiņš bija beidzies brīdī, kad notika atlaišana. Šī tiesa tāpat uzskatīja, ka *BGB* 622. pantā ir paredzēta atšķirīga attieksme, kas ir tieši saistīta ar vecumu, par kuras neatbilstību konstitūcijai tā nav pārliecināta, bet kuras atbilstība Savienības tiesībām turpretim ir apšaubāma. Šajā sakarā tai radās jautājums, vai iespējamā diskriminācijas, kas ir tieši saistīta ar vecumu, pastāvēšana ir jāizvērtē, ņemot vērā primārās Savienības tiesības, kā, šķiet, ir piedāvāts 2005. gada 22. novembra spriedumā lietā *C-144/04 Mangold* (Krājums, I-9981. lpp.), vai arī — Direktīvu 2000/78. Uzsverot, ka attiecīgā valsts tiesību norma ir skaidra un šajā gadījumā nevar tikt interpretēta atbilstoši minētajai direktīvai, tiesai rodas jautājums arī par to, vai, lai varētu nepiemērot šo tiesību normu prāvā starp privātpersonām, tai vispirms, lai nodrošinātu lietas dalībnieku tiesiskās palāpības aizsardzību, būtu jāiesniedz Tiesā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, pamatojoties uz EKL 234. pantu, lai tā apstiprinātu, ka minētā tiesību norma neatbilst Savienības tiesībām.

17 Šādos apstākļos *Landesarbeitsgericht Düsseldorf* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) a) Vai ar tādiem valsts tiesību aktiem, kuros paredzēts, ka uzteikuma termiņi, kas jāievēro darba devējam, pakāpeniski pagarinās, palielinoties darba stāžam, bet kuru aprēķinā netiek ņemts vērā darba ņēmēja pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas nostrādātais laiks, tiek pārkāpts diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums, kas paredzēts Kopienas tiesībās, tostarp primārajās Kopienas tiesībās vai [...] Direktīvā 2000/78 [...];

- b) vai var pieņemt pamatojumu tam, ka jaunu darba ņēmēju atlaišanas gadījumā darba devējam ir jāievēro tikai pamata uzteikuma termiņš, ja tiek atzītas darba devēja ekonomiskās intereses elastīgi vadīt personālu, kuras ilgāki uzteikuma termiņi apdraudētu, un ja jauniem darba ņēmējiem tiek liegta nodarbinātības stabilitātes aizsardzība un iespēja izmantot savas priekšrocības (kuras tiek piedāvātas vecāka gada gājuma darba ņēmējiem ilgāku uzteikuma termiņu formā), piemēram, tādēļ, ka, ņemot vērā viņu vecumu un/vai to, ka viņu sabiedriskie, ģimenes un privātie pienākumi ir mazāki, no viņiem ir saprātīgi sagaidīt lielāku profesionālo un personisko elastīgumu un mobilitāti?

- 2) Ja atbilde uz pirmā jautājuma a) punktu ir apstiprinoša, bet uz pirmā jautājuma b) punktu — noliedzoša:

vai tiesvedībā starp privātpersonām dalībvalsts tiesai ir jāatturas no tādu tiesību aktu piemērošanas, kas ir pretrunā Kopienas tiesībām, vai arī ir jāņem vērā palāvēība, kas lietas dalībniekiem ir attiecībā uz spēkā esošo valsts tiesību piemērošanu tādējādi, ka valsts tiesību akti netiek piemēroti tikai pēc [...] Tiesas nolēmuma par strīdīgo vai pēc būtības līdzīgo tiesisko regulējumu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 18 Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds tiek aplūkots pamata prāvā un kurā ir paredzēts, ka, aprēķinot

uzteikuma termiņu, netiek ņemts vērā darba ņēmēja pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas nostrādātais laiks, rada atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ, kas ir aizliegta Savienības tiesībās, tostarp primārajās tiesībās vai Direktīvā 2000/78. It īpaši tā jautā, vai šāds tiesiskais regulējums ir pamatots tādēļ, ka ir jāievēro tikai pamata uzteikuma termiņš jaunu darba ņēmēju atlaišanas gadījumā, pirmkārt, lai darba devējiem ļautu brīvi vadīt savu personālu, kas nav iespējams ar garākiem uzteikuma termiņiem, un, otrkārt, tādēļ, ka būtu saprātīgi no jaunajiem darba ņēmējiem sagaidīt lielāku personisko un profesionālo mobilitāti nekā no vecākiem darba ņēmējiem.

19 Lai atbildētu uz minēto jautājumu, vispirms, kā aicina iesniedzējtiesa, ir svarīgi precizēt, vai šis jautājums ir jāizskata, ņemot vērā primārās Savienības tiesības vai Direktīvu 2000/78.

20 Šajā sakarā ir jāatgādina, pirmkārt, ka Eiropas Savienības Padome, pamatojoties uz EKL 13. pantu, pieņēma Direktīvu 2000/78, attiecībā uz kuru Tiesa nosprieda, ka tā pati nav veltīta vienlīdzīgas attieksmes nodarbinātības un profesijas jomā principam, un kuras avots ir dažādi starptautiski instrumenti un dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijas, bet tās mērķis ir tikai šajās pašās jomās noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju dažādu iemeslu, tostarp vecuma, dēļ (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 74. punkts).

21 Šajā kontekstā Tiesa atzina, ka pastāv nediskriminācijas vecuma dēļ princips, kas ir uzskatāms par Savienības tiesību vispārēju principu (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 75. punkts). Direktīvā 2000/78 šis princips ir precizēts (pēc analogijas skat. 1976. gada 8. aprīļa spriedumu lietā 43/75 *Defrenne*, *Recueil*, 455. lpp., 54. punkts).

- 22 Tāpat ir jāteic, ka LES 6. panta 1. punktā ir noteikts, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartai ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem. Saskaņā ar šīs hartas 21. panta 1. punktu ir “aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp [...] vecuma [...] dēļ”.
- 23 Lai nediskriminācijas vecuma dēļ princips būtu piemērojams tādā gadījumā kā pamata prāvā, šim gadījumam jāietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.
- 24 Šajā sakarā, atšķirībā no lietas, kurā tika pasludināts 2008. gada 23. septembra spriedums lietā *C-427/06 Bartsch* (Krājums, I-7245. lpp.), iespējams, diskriminējošā rīcība, kas šajā pamata prāvā pamatota ar attiecīgo valsts pamata tiesisko regulējumu, ir notikusi pēc dienas, kurā beidzās attiecīgajai dalībvalstij piešķirtais Direktīvas 2000/78 transponēšanas termiņš, kurš Vācijas Federatīvajai Republikai beidzās 2006. gada 2. decembrī.
- 25 Šajā datumā minētās direktīvas spēkā stāšanās dēļ attiecīgais valsts tiesiskais regulējums, kas aplūkojams pamata prāvā, ietilpa Savienības tiesību piemērošanas jomā, kas aptver šīs pašas direktīvas reglamentēto jomu, proti, šajā gadījumā — atlaišanas nosacījumus.
- 26 Tāda valsts tiesību norma kā *BGB* 622. panta 2. punkta otrā daļa, kurā ir paredzēts, ka, aprēķinot uzteikuma termiņu, netiek ņemts vērā laiks, ko darba ņēmējs ir nostrādājis pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas, skar darba ņēmēju atlaišanas nosacījumus. Līdz ar to šāda veida tiesiskais regulējums ir uzskatāms par tādu, kas paredz noteikumus par atlaišanas nosacījumiem.

- 27 No šiem apsvērumiem izriet, ka tas, vai Savienības tiesības nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds tiek aplūkots pamata prāvā, ir jāizvērtē, pamatojoties uz Savienības tiesību vispārējo principu, kas aizliedz jebkādu diskrimināciju vecuma dēļ un kas ir precizēts Direktīvā 2000/78.
- 28 Otrkārt, attiecībā uz to, vai tiesiskais regulējums, kas tiek aplūkots pamata prāvā, paredz atšķirīgu attieksmi vecuma dēļ, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2000/78 2. panta 1. punktu tajā "vienlīdzīgas attieksmes princips" nozīmē, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas, kuras pamatā būtu jebkurš šīs direktīvas 1. pantā minēts iemesls. Tās 2. panta 2. punkta a) apakšpunktā ir precizēts, ka atbilstoši šī panta 1. punktam tiešā diskriminācija notiek tad, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas sliktāk nekā pret citu personu jebkura šīs pašas direktīvas 1. pantā minētā iemesla dēļ (skat. 2007. gada 16. oktobra spriedumu lietā *C-411/05 Palacios de la Villa*, Krājums, I-8531. lpp., 50. punkts, un 2009. gada 5. marta spriedumu lietā *C-388/07 Age Concern England*, Krājums, I-1569. lpp., 33. punkts).
- 29 Šajā gadījumā *BGB 622.* panta 2. punkta otrā daļa paredz nelabvēlīgākus noteikumus darba ņēmējiem, kuri sāka strādāt pie darba devēja pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas. Tādējādi šis valsts tiesiskais regulējums paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kurām ir vienāds darba stāžs, atkarībā no vecuma, kādā tās ir uzsākušas darbu uzņemumā.
- 30 Tātad no diviem darba ņēmējiem ar 20 gadu darba stāžu tam, kurš uzsāka darbu uzņemumā 18 gadu vecumā, ir piemērojams piecu mēnešu uzteikuma termiņš, bet tam, kurš uzsāka darbu 25 gadu vecumā, ir piemērojams septiņu mēnešu uzteikuma termiņš. Turklāt, kā savu secinājumu 36. punktā atzīmēja ģenerālvokāts, valsts tiesiskais regulējums, kas tiek aplūkots pamata prāvā, vispārīgi paredz nelabvēlīgākus noteikumus jauniem darba ņēmējiem salīdzinājumā ar vecākiem darba ņēmējiem, jo, kā redzams situācijā, kādā atrodas prasītāja pamata prāvā, jaunākajiem darba ņēmējiem, neraugoties uz vairāku gadu darba stāžu uzņemumā, var tikt liegtas tiesības uz uzteikuma termiņu progresīvo pagarinājumu atkarībā no darba tiesisko attiecību ilguma, kuras turpretim var izmantot vecāki darba ņēmēji ar līdzīgu darba stāžu.

- 31 Līdz ar to attiecīgais valsts tiesiskais regulējums paredz atšķirīgu attieksmi, pamatojoties uz vecuma kritēriju.
- 32 Treškārt, ir jāizvērtē, vai šī atšķirīgā attieksme var tikt uzskatīta par diskrimināciju, kura ir aizliegta ar nediskriminācijas vecuma dēļ principu, kas ir precizēts Direktīvā 2000/78.
- 33 Šajā sakarā Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts, ka atšķirīgā attieksme, kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.
- 34 Gan no iesniedzējtiesas sniegtās informācijas, gan no tiesas sēdē Vācijas valdības sniegtajiem skaidrojumiem izriet, ka *BGB* 622. pants ir cēlies no 1926. gada likuma. 25 gadu sliekšņa paredzēšana šajā likumā bija kompromiss starp, pirmkārt, tā laika valdību, kas vēlējās noteikt vienotu uzteikuma termiņa pagarinājumu par trim mēnešiem darba ņēmējiem, kuri ir vecāki par 40 gadiem, otrkārt, tāda viedokļa aizstāvjiem, ka šis termiņš būtu pakāpeniski jāpagarina visiem darba ņēmējiem, un, treškārt, tāda viedokļa aizstāvjiem, ka uzteikuma termiņš būtu jāpagarina pakāpeniski, bet neņemot vērā darba stāžu, un šā noteikuma mērķis bija daļēji atslogot darba devējus no pagarinātajiem uzteikuma termiņiem darba ņēmējiem, kas nav sasnieguši 25 gadu vecumu.
- 35 Pēc iesniedzējtiesas domām, *BGB* 622. panta 2. punkta otrā daļa atspoguļo likumdevēja vērtējumu, atbilstoši kuram jaunie darba ņēmēji parasti vieglāk un ātrāk reaģē uz darba zaudēšanu un ka no viņiem var pieprasīt lielāku elastīgumu. Visbeidzot, īsāks uzteikuma termiņš jaunažiem darba ņēmējiem atvieglojot viņu pieņemšanu darbā, palielinot personāla vadības elastīgumu.

- 36 Tāda veida mērķi kā Vācijas valdības un iesniedzējtiesas minētie attiecas uz politiku nodarbinātības un profesijas jomā Direktīvas 2000/78 6. panta 1. punkta izpratnē.
- 37 Tāpat saskaņā ar minētās tiesību normas noteikumiem ir jāpārbauda, vai šāda legītīma mērķa sasniegšanai izmantotie līdzekļi ir “atbilstīgi un vajadzīgi”.
- 38 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka dalībvalstīm ir liela rīcības brīvība, izvēloties līdzekļus, ar kuriem var tikt sasniegti to mērķi sociālās politikas un nodarbinātības jomā (skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Mangold*, 63. punkts, un lietā *Palacios de la Villa*, 68. punkts).
- 39 Iesniedzējtiesa norāda, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma, kas tiek aplūkots pamata prāvā, mērķis ir piešķirt darba devējiem lielāku personāla vadības elastīgumu, atvieglojot šo darba devēju pienākumu attiecībā uz jaunu darba ņēmēju atlaišanu, no kuriem būtu saprātīgi pieprasīt paaugstinātu personisko un profesionālo mobilitāti.
- 40 Tomēr minētais tiesiskais regulējums nav atbilstīgs šā mērķa sasniegšanai, jo tas ir piemērojams visiem darba ņēmējiem, kuri ir uzsākuši darbu uzņēmumā pirms 25 gadu sasniegšanas, neraugoties uz viņu vecumu atlaišanas brīdī.
- 41 Attiecībā uz mērķi, ko likumdevējs vēlējās sasniegt, pieņemot valsts tiesisko regulējumu, kas tiek aplūkots pamata prāvā, un ko ir atgādinājusi Vācijas valdība, — pastiprināt darba ņēmēju aizsardzību atkarībā no laika, kas pavadīts uzņēmumā, — šķiet, ka saskaņā ar šo tiesisko regulējumu uzteikuma termiņa pagarināšana atkarībā no darba ņēmēja stāža ir aizkavēta attiecībā uz katru darba ņēmēju, kurš uzsāka darbu uzņēmumā pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas, pat ja ieinteresētajai personai uz

atlaišanas brīdi ir liels darba stāžs šajā uzņēmumā. Līdz ar to minēto tiesisko regulējumu nevar uzskatīt par piemērotu apgalvotā mērķa sasniegšanai.

42 Ir jāpiebilst, ka valsts tiesiskais regulējums, kas tiek aplūkots pamata prāvā, — kā atgādina iesniedzējtiesa — nevienlīdzīgi skar jaunos darba ņēmējus, jo tas skar jaunos darba ņēmējus, kuri ir agri uzsākuši savu aktīvo dzīvi, — vai nu bez profesionālās izglītības, vai arī pēc īslaicīgas profesionālās izglītības, — nevis tos, kuri ir sākuši strādāt vēlāk pēc ilgas profesionālās izglītības.

43 No visiem šiem apsvērumiem izriet, ka uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Savienības tiesības un it īpaši nediskriminācijas vecuma dēļ princips, kas ir precizēts Direktīvā 2000/78, ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds tiek aplūkots pamata prāvā un kurā ir paredzēts, ka, aprēķinot uzteikuma termiņu, netiek ņemts vērā pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas nostrādātais laiks.

Par otro jautājumu

44 Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa vēlas uzzināt, vai, izskatot prāvu starp privātpersonām, lai nepiemērotu valsts tiesisko regulējumu, kuru tā uzskata par neatbilstošu Savienības tiesībām, tai vispirms, lai nodrošinātu lietas dalībnieku tiesiskās palāvēības principa aizsardzību, ir jāvērsas Tiesā, pamatojoties uz LESD 267. pantu, lai tā apstiprinātu šā tiesiskā regulējuma nesaderību ar Savienības tiesībām.

45 Pirmkārt, attiecībā uz valsts tiesu lomu, izskatot tādu strīdu starp privātpersonām, kurā izrādās, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums ir pretrunā Savienības tiesībām, Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesām ir jānodrošina tiesiskā aizsardzība, kas lietas

dalībniekiem izriet no Savienības tiesību normām, un jāgarantē to pilnīga piemērošana (šajā ziņā skat. 2004. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer u.c.*, Krājums, I-8835. lpp., 111. punkts, kā arī 2008. gada 15. aprīļa spriedumu lietā C-268/06 *Impact*, Krājums, I-2483. lpp., 42. punkts).

46 Šajā sakarā attiecībā uz strīdu starp privātpersonām Tiesa vienmēr ir spriedusi, ka direktīva pati par sevi nevar radīt pienākumus attiecībā uz privātpersonām un līdz ar to uz to nevar atsaukties, vērsties pret privātpersonām (skat. it īpaši 1986. gada 26. februāra spriedumu lietā 152/84 *Marshall*, *Recueil*, 723. lpp., 48. punkts; 1994. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-91/92 *Faccini Dori*, *Recueil*, I-3325. lpp., 20. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Pfeiffer u.c.*, 108. punkts).

47 Tomēr dalībvalstu pienākums, kas izriet no kādas direktīvas, — sasniegt tajā paredzēto rezultātu, kā arī to pienākums veikt visus vispārīgos vai īpašos pasākumus, kas ir piemēroti šī pienākuma izpildes nodrošināšanai, attiecas uz visām dalībvalstu iestādēm, ieskaitot tiesu iestādes — atbilstoši to kompetencei (šajā ziņā skat. it īpaši 1984. gada 10. aprīļa spriedumu lietā 14/83 *von Colson* un *Kamann*, *Recueil*, 1891. lpp., 26. punkts; 1990. gada 13. novembra spriedumu lietā C-106/89 *Marleasing*, *Recueil*, I-4135. lpp., 8. punkts; iepriekš minēto spriedumu lietā *Faccini Dori*, 26. punkts; 1997. gada 18. decembra spriedumu lietā C-129/96 *Inter-Environnement Wallonie*, *Recueil*, I-7411. lpp., 40. punkts; iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Pfeiffer u.c.*, 110. punkts, kā arī 2009. gada 23. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās no C-378/07 līdz C-380/07 *Angelidaki u.c.*, Krājums, I-3071. lpp., 106. punkts).

48 Līdz ar to, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesai, kurai ir lūgts tās interpretēt, šī interpretācija ir jāveic, cik iespējams, vadoties no direktīvas satura un mērķa, lai sasniegtu tajā noteikto rezultātu un tādējādi izpildītu LESD 288. panta trešo daļu (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus lietās *von Colson* un *Kamann*, 26. punkts; lietā *Marleasing*, 8. punkts; lietā *Faccini Dori*, 26. punkts, kā arī apvienotajās lietās *Pfeiffer u.c.*, 113. punkts). Prasība interpretēt valsts tiesības atbilstoši Savienības tiesībām atbilst Līguma sistēmai, jo tā ļauj valsts tiesai savas kompetences ietvaros nodrošināt Savienības tiesību pilnīgu efektivitāti, izskatot tai iesniegto lietu (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Pfeiffer u.c.*, 114. punkts).

49 Tomēr, pēc iesniedzējtiesas domām, tā kā *BGB* 622. panta 2. punkta otrā daļa ir skaidra un precīza, to nevar interpretēt atbilstoši Direktīvai 2000/78.

50 Šajā sakarā ir jāatgādina, pirmkārt, kā minēts šī sprieduma 20. punktā, ka vienlīdzīgas attieksmes nodarbinātības un profesijas jomā princips Direktīvā 2000/78 ir tikai precizēts, nevis noteikts un, otrkārt, ka nediskriminācijas vecuma dēļ princips ir Savienības tiesību vispārējs princips, jo tas veido vispārējā vienlīdzīgas attieksmes principa īpašu piemērošanu (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 74.–76. punkts).

51 Šādos apstākļos valsts tiesai, kurā tiek izskatīts strīds par nediskriminācijas vecuma dēļ principu, kas ir precizēts Direktīvā 2000/78, atbilstoši savai kompetencei ir jānodrošina juridiskā aizsardzība, kas lietas dalībniekiem izriet no Savienības tiesībām, un jāgarantē to pilnīga piemērošana, vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru valsts tiesisko regulējumu, kas ir pretrunā šim principam (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 77. punkts).

52 Otrkārt, attiecībā uz valsts tiesas, kas izskata strīdu starp privātpersonām, pienākumu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu par Savienības tiesību interpretāciju pirms tādas valsts tiesību normas nepiemērošanas, kuru tā uzskata par pretēju Savienības tiesībām, ir jāteic, ka no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šis jautājuma aspekts ir pamatots ar to, ka atbilstoši valsts tiesībām iesniedzējtiesa nevar nepiemērot spēkā esošu valsts tiesību akta normu, ja pirms tam *Bundesverfassungsgericht* (Federālā Konstitucionālā tiesa) to nav atzinusi par nekonstitucionālu.

53 Šajā sakarā ir jāuzsver, ka vajadzība nodrošināt nediskriminācijas vecuma dēļ principa, kas ir precizēts Direktīvā 2000/78, pilnīgu piemērojamību nozīmē, ka valsts tiesai gadījumā, ja valsts tiesību norma, kuru tā uzskata par nesaderīgu ar minēto principu un kuru nav iespējams interpretēt atbilstoši Savienības tiesībām, ietilpst Savienības tiesību

piemērošanas jomā, nav jāpiemēro šī tiesību norma bez pienākuma iepriekš vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu un arī bez aizlieguma to darīt.

- 54 Tomēr tādējādi LESD 267. panta otrajā daļā atzītā valsts tiesas iespēja lūgt Tiesas prejudiciālo interpretāciju pirms Savienības tiesībām neatbilstošas valsts tiesību normas nepiemērošanas nav pārveidojama par pienākumu tādēļ, ka valsts tiesībās šai tiesai nav atļauts nepiemērot valsts tiesību normu, kuru tā uzskata par neatbilstošu Konstitūcijai, ja pirms tam Konstitucionālā tiesa to nav atzinusi par nekonstitucionālu. Saskaņā ar Savienības tiesību pārkuma principu, kas ir piemērojams arī nediskriminācijas vecuma dēļ principam, neatbilstošs valsts tiesiskais regulējums, kas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, nav jāpiemēro (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 77. punkts).
- 55 No šiem apsvērumiem izriet, ka valsts tiesai, kas izskata prāvu starp privātpersonām, ir nevis pienākums, bet iespēja uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu par Direktīvā 2000/78 precizētā nediskriminācijas vecuma dēļ principa interpretāciju pirms tāda valsts tiesiskā regulējuma nepiemērošanas, kuru tā uzskata par neatbilstošu šim principam. Šādas vērsšanās Tiesā fakultatīvais raksturs nav atkarīgs no kārtības, kas valsts tiesībās ir noteikta valsts tiesai tādas valsts tiesību normas nepiemērošanai, kuru tā uzskata par neatbilstošu Konstitūcijai.
- 56 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka valsts tiesai, kas izskata strīdu starp privātpersonām, ir jānodrošina Direktīvā 2000/78 precizētā nediskriminācijas vecuma dēļ principa ievērošana, vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru pretēju valsts tiesisko regulējumu, neatkarīgi no tā, vai tā izmanto savu iespēju LESD 267. panta otrajā daļā paredzētajos gadījumos uzdot Tiesai prejudiciālus jautājumus par šā principa interpretāciju.

Par tiesāšanās izdevumiem

⁵⁷ Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) **Savienības tiesības un it īpaši nediskriminācijas vecuma dēļ princips, kas ir precizēts Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvā 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, ir interpretējams tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds tiek aplūkots pamata prāvā un kurā ir paredzēts, ka, aprēķinot uzteikuma termiņu, netiek ņemts vērā pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas nostrādātais laiks;**
- 2) **valsts tiesai, kas izskata strīdu starp privātpersonām, ir jānodrošina Direktīvā 2000/78 precizētā nediskriminācijas vecuma dēļ principa ievērošana, vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru pretēju valsts tiesisko regulējumu, neatkarīgi no tā, vai tā izmanto savu iespēju LESD 267. panta otrajā daļā paredzētajos gadījumos uzdot Eiropas Savienības Tiesai prejudiciālus jautājumus par šī principa interpretāciju.**

[Paraksti]